

LEPINGULISED TÖOVOTUVORMID OLMETEENINDUSES

E. Kolk, V. Tamm

Et arendada töökollektiivides algatusvõimet, suurendada nende vastutust töötulemuste eest ning huvitatust olmeteeninduse parandamisest, rakendatakse alates 1. jaanuarist 1985. a. Eesti NSV Teenindusministeeriumi ettevõtetes teatud teenustööde, nagu iluteenindus, fototeenindus jt. tegemisel lepingulisi töö organiseerimise vorme.

Olulist tähelepanu pööratakse vajadusele parandada teenuste kvaliteeti ja kinni pidada tähtaegadest, tõsta teeninduskultuuri, täielikumalt rahuldada elanike vajadusi elutarbeliste teenuste järele, laiendada maaelanikele osutatavaid teenuseid. Soodustatakse teeninduse uute liikide ja progressiivsete vormide arengut.

Teenindusettevõtete isemajandamise tugevdamiseks ja materiaalse baasi arendamiseks jäetakse ettevõtte poolt saadav kasum peaaegu terves ulatuses tema enda käsutusse, välja arvatud summad, mis kuuluvad kindlate normatiivide alusel eraldamisele kõrgemajseisvatele organisatsioonidele.

Teenustööde tegemisel rakendatakse kaht lepingulist vormi. Esimese lepingulise vormi korral määratakse kindlaks osutatud teenuste eest saadavast sissetulekust summa, mis tuleb kohustuslikult üle anda ettevõttele. Seejuures fikseeritakse, missugune osa sellest sissetulekust suunatakse töötajate töö tasustamiseks. Teise lepingulise vormi korral lepib ettevõtte kas kollektiivi või üksikisikuga kokku tehtavate teenustööde mahus ning selle eest ettevõttele üleantavas rahasummas. Siinjuures peab ettevõttele makstav rahasumma kompenseerima tootmiskulud, katma töötajatelt võetud tulu- ja lastetus- ja muud maksud ning andma ka normikohase kasumi. Ülejäänud raha jääb lepingu sõlminud töötaja(te)le töötasuks. Sellest kaetakse aga ka osa muutuva iseloomuga tootmiskulusid, mida pole otstarbekas fikseeritud maksete hulka lülitada.

Lepinguliste töövõtuvormide rakendamine lõi senisest avaramad võimalused Eesti NSV elanikkonna tööhoi-ve suurendamiseks. Teenustöid võivad teha töölised ja teenistujad väljaspool põhitööaega, samuti Suure Isamaasõja invaliidid, üliõpilased, eriti pensionärid. Üks põhilisemaid probleeme, millele ootame lahendust lepinguliste töövõtuvormide levitamisel, ongi tööjõu defitsiit ja vormistamata tööd. 1986. a. alguseks töötas meie vabariigis lepinguliste töövõtuvormide alusel li-

gikaudu 700 teenindustöötajat. Nad tegid teenustöid veidi alla 2 miljoni rubla eest. Oluline on siinkohal märkida, et ühe lepingulise töötaja tootlus oli 1985. a. umbes 35 % kõrgem kui süsteemi keskmine ning et lepinguliste töötajate kohta ei olnud 1985. aastal kaebusi.

1986. aasta alguse seisuga töötab esimese lepinguvormi alusel 24 % lepingulistest töötajatest, kõige rohkem fotograafe. Oldiselt on teenindajad endale soodsamaks pidanud siiski töötamist teise lepinguvormi alusel (76 %). Ehkki loodetakse, et 1986. aastal lepinguliste töövõtuvormide alusel töötajate arv teenindussüsteemis kahekordistub, tuleb teenindusjuhtidel teha veel tõsist tööd teenindajate informeerituse suurendamisel uute majandamistingimuste olemusest, sisust ja võimalustest. Kuidas muidu seletada asjaolu, et ligikaudu 1/3 teenindajatest ei ole lepinguliste töövõtuvormide poolt ega vastu, vaid jäävad visalt äraootavale seisukohale. Arvame, et teenindusettevõtete juhtkondadel on siin veel palju ära teha.

1985. a. tulemuste põhjal võib üldjoones järeldada, et lepinguliste töövõtuvormide rakendamisel uutes majandamistingimustes on:

- tõusnud teenindajate kvalifikatsioon ja kutsemeisterlikkus;

- paranenud teeninduskultuur, vähenenud haiguspuhvade arv;

- juurutatud uusi teenindusliike ja -vorme;

- paranenud materjalidega varustatus;

- suurenenud tellijate kodudes tehtud tööde maht;

- tõusnud lepinguliste töötajate tööviljakus, nende tehtud teenustööde mahu juurdekasvud on tunduvalt suuremad kui tavalistes tingimustes töötajatel.

Uutes majandamistingimustes töötamine andis teenindusjuhtidele õiguse kooskõlastatult ametiühinguga maksta kõrgendatud lisatasu kutsemeisterlikkuse eest töölistele, insener-tehnilistele töötajatele ning teenistujatele. Et tõsta teenindajate huvitatust teenuste nomenklatuuri laiendamises ja teenustööde kvaliteedi parandamises, seati preemiade suurus otsesõltuvusse elanike poolt tasutud teenuste mahu kasvust.

Hoolimata sellest, et lepinguliste töövõtuvormide evitamise tulemused teeninduses tunduvad olevat positiivsed, on meie arvates vajalik just praegu organisearida laekunud ja laekuvate andmete süvaanalüüs nii majanduslikus kui ka sotsiaalses aspektis. Oleme ju lõppkokkuvõttes kõik huvitatud sellest, et teenindussüsteemi kui terviku areng toimuks mitte ainult kiirendatud tempos, vaid ka proportsionaalsuse nõudeid arvestades.

Kirjapandu autorid on Pärnu TTV 1985. a. majandustulemusi analüüsisid jõudnud mõningate ettepanekute ja järeldusteni, mis soodustaksid lepinguliste töövõtuvormide ladusamat evitamist ka kogu meie vabariigi teeninduses.

- Tuleks paindlikumalt arvestada teenindajate ettepanekuid ja soove tsentraliseeritud varustamise kor-

ral ning samas anda teenindajatele laiemaid võimalusi erinevate varustuskanalite valikuks ja kasutamiseks.

- Plaanide põhjendamisel oleks vaja eelnevalt urida elanike nõudlust ja selle dünaamikat, Plaanid peaksid arvestama sesooneid kõikumisi.

- Nõudluse ja pakkumise paremaks tasakaalustamiseks võiks teatud teenindusaladel katseliselt hakata rakendama kokkuleppehindu.

- Nii rahandusorganeis registreeritud kui ka registreerimatult tegutsevaid teenindajaid tuleks uute lepinguvormide alusel tööle tõmmata olmeteenindusse.

- Järjekindlalt suurendada teenindajate informeeritust lepinguliste töövõtuvormide võimalustest ja eelistest. Lepinguliste töövõtuvormide juurest ei tohi teenindajaid algul liiga suurtena määratud fikseeritud maksetega eemale hirmutada. Töö intensiivsust võib tõsta vähehaaval, samal ajal teenindajaid ökonoomsemalt majandama ja mõtlema õpetades.

ДОГОВОРНЫЕ ФОРМЫ ПОДРЯДА В СИСТЕМЕ БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ

Э. Кольк, В. Тамм

Р е з ю м е

Сфера обслуживания - это отрасль народного хозяйства, состоящая из отдельных видов бытового обслуживания населения. В условиях эксперимента с 1 января 1985 года в целях улучшения качества бытового обслуживания на предприятиях бытового обслуживания ЭССР стали внедрять договорные формы организации и стимулирования труда.

С применением договорных форм подряда стала возможна более полная занятость населения в общественном производстве. Ускоренными темпами повышается культура обслуживания, а также квалификация и производительность труда работников системы бытового обслуживания, внедряются его новые формы и виды. Улучшается материально-техническое снабжение предприятий системы бытового обслуживания. Постепенно уменьшается общее число дней временной нетрудоспособности.

Тем не менее в настоящее время необходим тщательный анализ экономического и социального аспекта на базе результатов, полученных в ходе применения на практике бытового обслуживания договорных форм подряда. Необходимо обеспечить ускоренные темпы роста и пропорциональность дальнейшего развития всей системы бытового обслуживания.